

Süleýmanşa

Category: Kitapcy,Taryhy şahslar,Türkmen dili

написано kitapcy | 23 января, 2025

Süleýmanşa TARYHY ŞAHSYÝETLER -1:

► SÜLEÝMANŞA

Indi iki ýylyň içidir kitapçy saýtynda türkmen halkynyň taryhynda möhüm rol oýnan meşhur şahsyýetlerimiz barada giň göwrümlı makalalar yzygiderli berlip durulýar. Belli taryhçylarymz Jumamyrat Gurbangeldiyewiň, Kakajan Baýramowyň, Jumadurdy Annaorazowyň, Baýramgeldi Çaryýewiň, merhum taryhçy Öwez Gündogdyýewiň we başgalaryň giň gerimli taryhymyzyň dürlili döwürlerinden we taryhy şahsyýetlerimizden söhbet açýan makalalary kitapçy saýtynyň üsti bilen taryh bilen baglanyşykly iş alyp barýan käbir doganlyk ýurtlaryň saýtlarynyň hem içgin gyzyklanmasyna sebäp boldy. Olardan ilkinji nobatda www.altayli.net taryh saýtyny minnetdarlyk bilen görkezip bileris. Gelejekde-de, hem ýazyjy-şahyrlarymyzy, taryhçylarymyzy, hem taryhy şahslarymyzy dünýä tanatmakda şular ýaly asyllı işleri utgaşdyryp dowam ederis diýen umydymyz bar.

Soňky ýyllarda taryha ünsi çekmekde taryhy temalar esasynda ekranlaşdyrylyan populýar teleseriallaryň we çeper kinofilmleriň roly has ýokarlandı. Özüñize hem mälim bolşy ýaly «Direliş. Ärtogrul» we «Gurulyş. Osman» teleseriallary giň tomaşaçylar köpçüliginiň gyzgyn söygüsini gazandy we häzirem gazarmagyna dowam edýär. Türkmenistanly teletomaşaçylar hem milli buýsanjymza buýsanç goşan bu giň taslamaly döwürleyín teleseriallara eýýäm birnäçe ýyl béri höwes bilen tomaşa edip gelýärler. Şanly taryhymza we milli gahrymanlarymyza söýgi döreden, gyzyklanmamyzy has-da artdyran şular ýaly sogaply kinotaslamalaryň gelejekde hem höwrüniň köp boljakdygyna hem-de bu işlere türkmenistanly ýaş höwesjeň we halypa aktýorlaryňam ýakyndan gatnaşjakdygyna tüýs ýüregimizden ynanmak isleyärler.

Saýtda esasan agzalarymyz tarapyndan berilýän taryhy temadaky ylmy makalalar köplenç rus we türk dillerinde bolansoň, ýaş alymlar üçin peýdaly bolup, ýönekeý okyjylarmyza elýeterli bolman galýar. Netijede ol makalalaryň reýtingi pes bolup, ýeterlik okalman galýar. Şonuň üçinem hem türkmen dilinde, hem mümkün boldugyndan gysga mazmunly maglumatlar ýönekey okyjylara-da peýdaly bolar diýen umydymyz bar.

Şulardan ugur alyp we saýtymyzyň okyjylaryndan gelip gowuşýan köp sanly haýışnamalary göz öňüne tutup (dürli awtorlaryň giň göwrümlı makalalaryndan daşgaryn) kitapçy saýtynyň adminstrasiýasy şahsyyetlerimiz barada iň dogry we ygtybarly maglumatlary özüne mahsus beýan edijilik uslyby arkaly iň gysga görnüşde okyjylarynyň dykgatyna ýetirmegi maksat edindi. Mundan beýlæk saýtyň okyjylary gzyklanma bildiren islendik milli şahsyetlerimiz barada türkmen dilinde maglumat okamak islese, saýtyň adminstrasiýasyna şahsy hatlaryň ýa-da teswirleriň üsti bilen yüzlenip bilerler. Biz iň gysga wagtda söygüli okyjylarymyzyň haýışlaryny bitirmek üçin elimizden gelenini ederis. Mundan beýlæk awtorlardan gelip gowuşýan we öz tagallalarymyz bilen toplanyp saýtda berilýän makalalardan daşgaryn, saýtymyž tarapyndan «Taryhy şahsyetler» tapgyrynyň çäginde berilýän ähli makalalary şular ýaly gysga mazmunly bermäge synanşarys. Her makalany doly okap çykmak üçin okyja 2-3 minutdan köp wagt gerek bolmaz. Bu bolsa internet okyjysynyň talaplaryna doly laýyk gelýän amatly ýeñillikdir. Okyjylar hem-ä gzyldan gymmatly wagtlaryny tygşytlar, hemem tom-tom kitap agtaryp tapmaly maglumatlaryň özenini iň gysga we düşünükli görnüşde edinip bilerler.

Saýtymyzyň awtorlar kollegiýasy tarapyndan taýýarlanyp okyjylara ýetirilen bu gysga makalalary alynan çeşmesini görkezmek şerti bilen islendik saýtda paylaşyp bilersiňiz. Unutmaň, «Rowaçlygyň sakasy ylymdyr» we ylym-bilimi halkyň ähli gatlagyna elýeterli etmek intellektual dünýäniň uludan-kiçisiniň mukaddes borjudyr.

Sözümüzzi gaty uzaltman, makalamyzyň özenine geçeliň. Gysga makalalaryň bu günü myhmany Ärtogrul Gazy Türkmeniň pederi Süleymanşa.

Süleýmanşa diýlende köpleriň göz öñünde «Direliş. Ärtogrul» teleserialyndaky Süleýmanşanyň roluny oýnaýan agras ýüzli Serdar Gökhan janlanandyr. Munuň özi onuň Süleýmanşanyň obrazyna juda jüpüne düşenliginden we halypa aktýoryň ussatlygyndan habar berýär.

■ **Süleýmanşa kim bolupdyr?**

Gaýa Alpyň ogly, Ärtogrul Gazynyň kakasy we Osman Gazynyň atasy Süleýmanşanyň (*takmynan 1178-nji ýyllarda doglup, 1227-nji ýyllarda aradan çykypdyr diýip çaklanylýar*) doglan ýeri we wagty barada anyk taryhy maglumatlar biziň günlerimize gelip ýetmändir.

Ýöne bir zat anyk: Süleýmanşa XII asyryň soňky çärýeginde doglupdyr we gaýy tiresiniň kethudasy bolupdyr. Çingiz hanyň Orta Aziýany basyp alandygy sebäpli XIII asyrda Orta Aziýadan günbatara tarap göç etmegi makul bilipdir. Ol Türküstandan 50 müňe golaý adam bilen ilki Demirgazyk Kawkaza barypdyr, ol ýerdenem Gündogar Anadola gelip, 1214-nji ýylда Erzinjan we Ahlat sebitlerine ýerleşipdir. Gaýy boýuna degişli beýleki türkmen tireleri-de Diýarbekir, Mardin, Urfa etraplaryna göçüp gelipdirler.

Şu ýerde bir zada üns bermek gerek: Süleýmanşa diýlende, köplenç Anadoly Seljukly türkmen döwletiniň düýbüni tutujy Gutulmyş ogly Süleýmanşa bilen bulaşdyrylýar. Bularyň hersi aýratyn taryhy şahsyyet. Şol sanda Süleýmanşa kümmetinde Gutulmyş ogly Süleýmanşanyň guburynyň ýatandygy barada hem rowaýatlaryň bardygyny belläp geçmek gerek.

Süleýmanşanyň Sungur tegin, Gündogdy, Dündar beg we Ärtogrul beg atly dört ogly bolupdyr. Sungur tegin we Gündogdy kabylalaryny yzlaryna tirkäp ata watana – Orta Aziýa dolanypdyrlar. Dündar beg bilen Ärtogrul Gazy bolsa 400 çadyrlyk maşgala bilen bile täze oturymly ýer gözlemek üçin Pasin we Sürmeliçukur töwereklerine gidipdirler. Jahana ýaň salan we alty asyrlap dünýäni dolandyran Osmanly türkmen döwletiniň binýadyny-da, hut şu 400 çadyrlyk oba tutupdyr.

■ **Süleýmanşanyň ölümü we kümmeti**

Süleýmanşa gaýy boýundan birnäçe beg bilen bile Jaber galasyna gidip barýarka, ýolda, Ýewfrat derýasynda gark bolup aradan çykdy. Aradan çykansoň Jaber galasynyň etegindäki bir kümmetde jaýlandy. Guburyň ýerleşýän ýeri Birinji jahan urşundan soň Siriýa Osmanly döwletinden bölünip aýrylandygy sebäpli, Fransiýanyň golastyndaky Siriýa mandatlygynyň çäginde galdy. Emma Türkîye respublikasynyň Fransiýa bilen baglaşan Ankara şertnamasyna we Lozan şertnamasyna laýyklykda gala we kümmet Türkîyäniň ýeri hasap edilýär. 1938-nji ýylда kümmetiň gapdalynda žandarma punkty gurulypdyr. Netijede galany we kümmeti dolulygyna türk esgerleri gorap başlaýar.

1973-nji ýylда Siriýa hökümeti Tabka bendiniň gurluşygyna başlandygyny we gurluşugyň soñunda kümmetiň köl suwy astynda galjakdygyny duýdurýar. Şonuň üçin kümmet we žandarma punkty Halap etrabyna degişli Garagozak obasyndaky 10.096 m²-lyk täze ýerine götürilipdir.

2015-nji ýylyň 21-nji fewralynda türk hökümeti Siriýadaky yzy kesilmeýän uruşlaryň zeperiniň ýetmesinden ätiýaç edip «Şah Fyrat» operasiýasyny geçirdi we kümmet wagtlaýynça Türkîyäniň serhedine 180 metr ýakynlykdaky Eşme obasyna götürildi.

[1] Giňişleýin maglumat üçin seret:

http://www.kitapcy.ga/news/ugruna_savasilacak_turk_men_yurdu_caber_kalesi/2020-02-17-10559

@ Kitapçylar. Taryhy şahslar